

Мақсаты:

Тәрбиелік:

*Оқушыларды адамгершілікке,
ұқыптылыққа тәрбиелеу.
Өзбетімен жұмыстануын,
ізденимпаздығын қалыптастыру.*

Білімділік:

*Химиялық элемент және оның қосылыстары
жайлы болжам айта білуді қалыптастыру.
Химиялық элементті және оның қосылыстарын
сипаттау үшін теориялық білімнің
қажет екеніне оқушылардың көзін жеткізу.*

Дамытушылық:

*Оқушылардың іс әрекетін, танымдық
біліктерін жаңа білімді өз
белсендерліктерімен дамыту.*

Міндеті:

1. Элементтердің периодтық жүйеде орналасуын есте сақтау.
2. Элементтердің атом кұрылышын анықтай білу.
3. Элементтердің металл не бейметалл екенін ажыратада білу.

Сабактың түрі: Тақырыпқа байланысты білімді жүйелеу

Сабактың әдісі: Жаңа ұғым қалыптастыру.

Сабактың көрнекілігі: ПК, медиапроектор, алюминилік фольга, алюминий сымы, алюминилік банка, алюминилік қасық және кружка. Әрбір оқушының үстелінде –тәжірибе жасау үшін керекті құралдар: алюминий (гранулы, кусочки проволоки, полоски от упаковочной банки); ерітінді: тұз қышқылы, натрий гидроксиді, алюминий сульфаты; спиртовка, ұстатқыш, пробиркалар, сіріңке. сабакқа қосымша материал (презентация)

I. Ҳиындастыру.

II. Үй тапсырмасын тексеру

1. "Ой қозғау" (сұрап-жауап)

2. Тест тапсырмасы

Үй тапсырмасын тексеру.

№ 7 есеп

Реттік нөмірі 13,27,56 ға тең элементтердің
электрондық формуласын жазындар.

№9 есеп

атомдарында электрондардың таралуының
электрондық формуласын жазындар.

№ 10 есеп

4 период элементтеріне сәйкес келетін
электрондық формуласын көрсетіндер

Откен сабакты пысықтау.

1. Мені анықта

I топ

Ескі мата сөз болмас, есқі ..... **темір** біз болмас.

Койдың сүті - ..... **коргасын**

II топ

От көмір жейді, тот ..... **темір** ..... жейді

Арпа бидай ас екен, алтын- ..... **куміс** ..... тас екен.

III топ

Өнерлінің қолы алтын, өлеңшінің сөзі ..... **алтын** .....

Пәлен жерде алтын бар, барсаң ..... **мыс** ..... та жоқ.

Ой-қозғау сұрактары

- 1.Д.И.Менделеевтің периодтық жүйесіндегі көледенен қатар қалай аталады.**
- 2.Д.И.Менделеевтің периодтық жүйесіндегі тігінен жатқан қатар қалай аталады.**
- 3. Периодтық заң дегеніміз не?**
- 4.Изотоптар дегеніміз не?**
- 5. Атом құрылышының моделін ұсынған кім**
- 6. Атом ядросының құрамы**

Қазаның 15-і

Атом құрылсысы тұрғысынан Д.И.Менделеевтің
периодтық жүйесінің құрылсысы,
элементтердің қосылыстары.

Период

үлкен

кіші

Топ

негізгі

қосымша

ХИМИЯЛЫҚ ЭЛЕМЕНТТЕРДІҢ ПЕРИОДТЫҚ ЖҮЙЕСІ

1. Элементтердің реттік нөмірі

2. Период нөмірі

3. Топ нөмірі

ХИМИЯЛЫҚ ЭЛЕМЕНТТЕРДІҢ АТОМ ҚҰРЫЛЫСЫ

Ядроның заряды, протондар және электрондар саны.

Электрондық қабат саны

Сыртқы қабаттағы электрон саны (негізгі топша үшін)

Химиялық таңбасы, аталуы

Калий

Химиялық элементтің периодтық жүйедегі орны, салыстырмалы атомдық масса

К IV период, I негізгі топша,
рет саны 19, Ar 39г

Атом курамы, күрылсысы

Касиеті

K - металл, валенттігі I

Оксид, гидроксид, үшкыш сүтекті қосылыштарының формуласы

K₂O, KOH

Окульқпен жұмыс 69 бет №7, №8, №9

Есептер шығару

карточкамен жұмыс

Химияға жайып тапсырмалар

Тотияйын ерітіндісіне (CuSO_4) темір шеге салынады,
біраз уақыттан кейін шегенің бетін қызығылт мыс қабаты қаптайды.
Реакция тендеуін жазып, осы күбылысты түсіндіріңіз.

Логикалық есеп

I ТОП

Химиялық элемент А,В,С
Д.И.Менделеевтің
периодтық жүйесінде
бір периодта орналасқан.
А элементі ауада ең көп
таралған элемент,
ал В элементі А элементі
нен кейінгі ауадағы
II орындағы әл

С элементі оттекті
қосылысындағы
валенттігі мен сутекті
қосылысындағы
бірдей.А,В,С қай элементтер

II ТОП

3 химиялық элемент X, Y, Z
бір периодта орналасқан.
Осы периодта жер қырты
сында ең көп таралған
элемент бар. X элементі
екі дайлы, ал X пен Y эле
менттері XY қосылысын
түзеді.

Y элементі Z элементімен
ZY қосылысын түзеді.
Z элементінің реттік нө
мірін X және Y элемент
терінің ортаса
арифметикалық
шамасы ретінде
есептеуге болады

III ТОП

Үш химиялық элемент А,В,С
ең күшті оттекті қышқыл
түзетін периодта
орналасқан. А және С
элементті бейметалдар,
ал В элементі екі дайлы.
В элементі А элементімен
әрекеттескенде В А қосылыс
түзеді. С элементінің А және В
элементінен айырмашылығы
оның жоғары оттекті
қосылысындағы
валенттігі үшқын сутекті
қосылысындағы
валенттігіне тең.

IX. Химия және адам

Жетекшілерге берілген тапсырма

"Менің мекен жайым қандай?"

кесте бойынша толтыру

Химиялық таңбасы, аталуы

Химиялық элементтің периодтық
жүйедегі орны, салыстырмалы
атомдық масса

Атом кұрамы, кұрылышы

Қасиеті

Оксид, гидроксид, үшкыш
сүтекті қосылыштарының
формуласы

Тест тапсырмалары

1. Периодтық заңды кім ашқан?

- А) А.М.Бутлеров
Ә) Д.И.Менделеев

- Б) М.В.Ломоносов
В) Н.Н.Бекетов

2. Атом ядросының заряды +13 ке тең элементте неше электрон болады?

- А) 3   Ә) 13   Б) 16   В) 15

3. Төмендегі формулалардан   оксидтер қатарын көрсет?

- А) CuO, NaOH, ClO
Ә) MgO, FeO, CuO

- Б) K, Ca, Na
В) Al, HCl, Fe

4. Атом ядросының заряды 21 ге тең болатын элемент атомының құрылышына төмендегі конфигурациялардың қайсысы сәйкес?

- A) 2881   Ә) 28182   Б) 2892   В) 28102

5. Электрондық формуласы ..... $3d^5$ ..... $4s^2$ мен аяқталатын элементтің реттік нөмірін анықтаңыз?

- A) 23   Ә) 24   Б) 25   В) 26

6. p, d орбиталдарында неше ұяшықтар бар?

- A) 3, 5   Ә) 1, 5   Б) 7, 3   В) 7, 1

7. Периодтық заң қай жылы анылған?

- A) 1863   Ә) 1867   Б) 1865   В) 1869

8. Мына ұшқыш сутекті қосылыштар RH_4 RH_2 қай топқа тән?

- A) 4,6   Ә) 4,3   Б) 5,2   В) 6,2

ХИМИЯЛЫҚ ШЫТЫРМАН

Периодтық жүйеде
8 период бар. 1

жок

I,II,III периодтар
үлкен периодтар

4

жок

Галогендер
бейметалдар

8

Топ бойынша бейметалл
қасиет артады.

2

жок

Периодтық жүйеде
8 топ бар

5

иә

иә

I топ сілтілік топ

3

жок

Период бойынша
эелементтердің
металдық қасиеті
кемиді.

9

Na-бейметалл

6

жок

иә

иә

иә

F активті бейметалл

7

мәре

шешүі:

1   4   8   5   6   9   7   мәре

